

KROPPEN ER MIN?

ET SPØRGSMÅL OM IDENTITET

Min krop er min. Din er din. Sådan oplever vi det. Kroppen er den selvfølgeligste ting i verden. Vi tager den for givet og oplever den som vor egen. Det er mine hænder, der skriver disse linjer. Dine øjne, der løber hen over dem. Men selvom det ligger lige for at opfatte kroppen som hvert enkelt menneskes individuelle ejendom, skal man ikke tænke længe over den, før selvfølgeligheden fortoner sig. Retten til at bestemme over kroppen er ret beset ikke vores hver især. Ikke helt. Kroppen er underlagt sociale normer og præget af kultur. Når vi overhovedet tænker på kroppen som vor egen, så understreger det blot, at individualismen er kendetegnende for den moderne samfundsudvikling. I moderniteten er identitetsdannelse blevet en livsopgave og ikke som tidligere noget, der i vid udstrækning var tilrettelagt fra livets begyndelse. Identitetsdannelse med kroppen i centrum er for mange blevet fast arbejde. Ikke mindst det har gjort spørgsmålet om retten til kroppen aktuelt.

Ideen, som jeg her vil udfolde, begyndte at spire i 2006, da jeg i Københavns lufthavn – på vej til de caribiske øer – for første gang med egne øjne og helt tæt på så

virkningerne af kosmetisk kirurgi. Et ældre amerikansk par skulle med samme fly som mig. Let foroverbøjede kom de trissende imod stolerækken ved gaten, hvor jeg sad. En særlig hvidhed strålede fra kvindens ansigt. Skæbnen ville, at de satte sig på stolene over for mig. Forskellen var slående. Mandens ansigtshud var furet af lyslugende rynker, kvindens derimod stram som lagnet på en nyredt seng.

Fænomenet ansigtsløftning havde jeg læst om, set billeder af og hørt debatteret længe før, men altså aldrig set et så påfaldende resultat af i virkeligheden. Var ansigtsløftningen mon en gave? Havde hun ønsket den? Eller havde hun fået den foretaget på eget initiativ uden mandens opbakning og vidende? Under alle omstændigheder sad parret nu der i udtryksmæssig disharmoni. Ud af det blå meldte spørgsmålet sig, hvordan de mon så ud nøgne sammen. Den gamle kones barm sad flad og dybt under tøjen. Den kirurgiske opstramning omfattede øjensynligt ikke den del af kroppen, tøjet holdt skjult. Billedet af et glat, pigeligt ansigt på skuldrene af en runken krop var en bizar påmindelse om, hvor kompliceret et forhold vi har til kroppen som natur.

MENNESKEDYRET SKAL TØJLES

At klæde sig på er blevet en så selvfølgelig del af tilværelsen, at det ligger lige for at tro, at vi tager tøj på af naturlige årsager. F.eks. fordi det er koldt. Men årsagsforholdet er modsat. Vi tager tøj på, fordi vi skal, og dét har gjort os kuldkære. Fordi vi har vænnet os til at

være påklædte, føles det koldt, når vi er nøgne. Langt størstedelen af kroppen er for det meste skjult af tøj. Det gælder både i det offentlige rum og hjemme. Det er imidlertid værd at bemærke, at vesterlændinge ofte lader de mest følsomme områder: øjne, næse, mund og ører, forblive utildækkede.

Som regel er civiliserede mennesker kun nøgne, når de går i bad, eller når de er intime sammen. Selv under hedeølger går folk påklædt, når de færdes ude. Ikke for at beskytte huden, det kan klares med solcreme, men fordi de ikke må være nøgne og er blevet blufærdige. Skulle nogen alligevel lade sig inspirere af sol og varme til at promenerer i byen uden tøj, ville det næppe vare længe, før ordensmagten greb ind og belærte vedkommende om det ulovlige i at færdes offentligt i adamskostume.

Så det kan godt være, at alle, der har råd, har ret til en ansigtsløftning, men individets ret til sin egen krop rækker ikke så langt som til at føre den frem, som den er skabt. At påklædning er påbudt i de fleste civiliserede samfund, vidner om, at mennesker ikke kan forvalte kroppen efter forgodtbefindende. Retten er indskrænket ud over, hvad der med rimelighed kan siges at være til skade for andre.

Hvorfor ansigtsløftning accepteres, men offentlig nøgenhed ikke gør, er der ikke noget indlysende svar på. Bag den offentlige debats mange tilsyneladende paradokser, inkonsistenser og selvmodsigelser anes ikke desto mindre et rationale, som ligger til grund for den

kropsdisciplin, vi lever under. *Menneskedyret* skal tøjles og camoufleres.

DEN NØGNE KROP

I sin bog *Bodies* (2009) illustrerer psykoterapeuten Susie Orbach den nøgne krops (u)naturlighed med et træffende eksempel. Den engelske dreng Tony Bell blev efter sine forældres død under 2. verdenskrig som fireårig sendt ned til sin tante, der havde bosat sig i den britiske koloni Rhodesia, det nuværende Zimbabwe. Tanten var ikke interesseret i knægten og lod ham passe sig selv. Så han strejfede om og brugte det meste af sin tid hos den nærtliggende Ndebele-stamme. Med tiden blev han uformelt adopteret af stammen. Han levede som et medlem af Ndebele, indtil han var ti år gammel, og briterne af uvisse grunde fattede interesse for hans skæbne og satte en eftersøgning i gang. Drengen blev fundet og ført tilbage til England. Forventningen var åbenbart, at han uden videre ville kunne fungere dér som en hvilken som helst anden tiårig englænder.

Men Tony Bell var anderledes. Tiden hos stammen havde sat sig spor i kroppen. Uvant med ting som kniv, gaffel, rindende vand og sæbe forsøgte han at tilpasse sig. Det værste var sæben, som han syntes stank afskyeligt og gjorde det umuligt for ham at bruge sin veludviklede lugtesans. Hans kropslighed var atypisk. Skolegangen og siden arbejdslivet bag skrivebordet med jakkesæt, slips, sko og fyldepen var og forblev fremmed for ham. Når

han kom hjem til sig selv, smed han tøjet, så han kunne mærke luften mod sin hud og bevæge sig frit.

Hans trang til at være nøgen, gjorde det svært for ham at fungere i konventionelle parforhold. Selv hans datter, der fra barnsben havde været vant til, at han gik nøgen rundt derhjemme, fandt, efterhånden som hun blev ældre, i stigende grad sin fars adfærd aparte. **Tony Bells problemfyldte situation gør det tydeligt, i hvor høj grad kropslighed beherskes af sociale konventioner.** I modsætning til Ndebele-stammen er det kommet så vidt med moderne menneskers kropslighed, at den naturlige, nøgne krop opfattes som upassende.

Skønt nøgenbadning har været tilladt på alle offentlige danske badestrande siden 1976, gør vor tids naturister derfor bedst i at holde sig til særligt udpegede naturist-strande, hvis de vil undgå at støde nogen. Og de skal bestemt ikke hoppe i Haderslev Dam, som to kåde piger gjorde en nat i juni 2011, for så vanker der bøde i henhold til ordensbekendtgørelsen. Dammen lå over for byens bibliotek, hvilket efter de patruljerende politibetjentes skøn var for bynært til, at pigerne kunne slippe med en løftet pegefinger. Skønt det var sent og mørkt, kunne tilfældige nattevandrere jo blive ilde tilpas ved synet af de afklædte nymfer. Tusind kroner hver måtte de to piger slippe. Og det var billigt sluppet. Hvis betjentene havde følt sig blufærdighedskrænkede, ville pigerne i stedet være blevet sigtet efter straffeloven.

KUNSTEN AT VÆRE NØGEN

Så den nøgne krop er ingen spøg. Men morsomt er det, at forbrydelsen fandt sted tæt ved Jørgen Gudmundsen Holmgreens naturtro skulptur *To drenge*, som stadig står (henholdsvis sidder) uantastet nøgne, med deres stenhårde om end slapt hængende genitalier til fryd eller forfærdelse for sagesløse forbipasserende, og den afgørende forskel er ikke, at det er drengeskikkelser. For *Echo*-skulpturen i Eventyrhaven i Odense, *Aarhuspigen* foran rådhuset i Aarhus og sågar *Den lille havfrue* i København poserer ligeledes uden en trevl på kroppen i det offentlige rum. Rundt om i landet står et rigt antal nøgenskulpturer endda i ret udfordrende positioner. Det gælder f.eks. Gerhard Hennings *Danaë*, som ligger dampende af erotik i Kongens Have i Odense. I øvrigt samme have, hvor *Elskovskampen* står og giver associationer i retning af voldtægt.

Man kan selvfølgelig sige, at det er så som så med det naturtro i nøgenskulpturerne, da de er støbt i bronze og ofte har et grønligt skær, som ikke kan forveksles med menneskehud. Men i mørke er, som bekendt, alle katte grå, så om natten gør det næppe den store forskel. Forklaringen på tolerancen over for disse skulpturer er derfor snarere definatorisk: Det er kunstværker. Som sådan er de udfordrende, provokerende, men ikke krænkende, for så var de selvsagt ikke blevet indkøbt og stillet op af byernes kulturforvaltninger. Traditionen for nøgenskulpturer er ældgammel og indlejret i vestlig kultur. Tolerancen over for andre former for nøgenhed i det offentlige